

Memoires

1993-B

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

Eerder verschenen bij Uitgeverij In den Toren, Baarn:

1	Memoires 1925 - 1953	4	Memoires 1959 - 1961
2	Memoires 1953 - 1957	5	Memoires 1961
3	Memoires 1957 - 1959		

Verschenen bij Uitgeverij Papieren Tijger, Breda:

6	Memoires 1961 - 1963	42	Memoires 1986-B
7	Memoires 1963 - 1964	43	Memoires 1987-A
8	Memoires 1964 - 1966	44	Memoires 1987-B
9	Memoires 1966 - 1967	45	Memoires 1988-A
10	Memoires 1967 - 1968	46	Memoires 1988-B
11	Memoires 1968 - 1970	47	Memoires 1989-A
12	Memoires 1970 - 1971	48	Memoires 1989-B
13	Memoires 1971 - 1972	49	Memoires 1989-C
14	Memoires 1972 - 1973	50	Memoires 1990-A
15	Memoires 1973	51	Memoires 1990-B
16	Memoires 1973 - 1974	52	Memoires 1990-C
17	Memoires 1974	53	Memoires 1991-A
18	Memoires 1974 - 1975	54	Memoires 1991-B
19	Memoires 1975	55	Memoires 1992-A
20	Memoires 1975 - 1976	56	Memoires 1992-B
21	Memoires 1976	57	Memoires 1993-A
22	Memoires 1976 - 1977	58	Memoires 1993-B
23	Memoires 1977 - 1978		Nog te verschijnen:
24	Memoires 1978	59	Memoires 1994-A
25	Memoires 1978 - 1979	60	Memoires 1994-B
26	Memoires 1979-A	61	Memoires 1995-A
27	Memoires 1979-B	62	Memoires 1995-B
28	Memoires 1979-1980	63	Memoires 1996-A
29	Memoires 1980	64	Memoires 1996-B
30	Memoires 1980-1981	65	Memoires 1997-A
31	Memoires 1981	66	Memoires 1997-B
32	Memoires 1981-1982	67	Memoires 1998-A
33	Memoires 1982	68	Memoires 1998-B
34	Memoires 1982-1983	69	Memoires 1999-A
35	Memoires 1983-A	70	Memoires 1999-B
36	Memoires 1983-B	71	Memoires 2000-A
37	Memoires 1984-A	72	Memoires 2000-B
38	Memoires 1984-B	73	Memoires 2001
39	Memoires 1985-A	74	Memoires 2002
40	Memoires 1985-B	75	Memoires 2003
41	Memoires 1986-A	76	Memoires 2004

Aanvullende gegevens over de jaren 1925 tot en met 1948 en over de voorouders van Willem Oltmans zijn te vinden in het fotoboek *Familie Album*, ISBN 90 6728 174 3.

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
Bijlagen	225
Register	403

The Ancient Greek philosopher, Plato, held that there is a world beyond what we can see, feel, hear and touch. It is a world of perfect, eternal ideals that are in a state of being outside of space and time. Conversely, their counterparts in the imperfect, sensible world are in a constant state of becoming, and can never quite live up to the ideal form.

It is seldom that one is reminded of a Platonic ideal when experiencing everyday life and ordinary people. But I have always felt that I met one, in the form of Willem Oltmans. To me, he was the Platonic ideal of a journalist.

Oltmans was relentlessly impartial. He was uninfluenced by popular opinion, media trends and external pressures. He had his own mind, and it was sharp, critical and penetrating. He held balanced views, considering the facts dispassionately, and then passionately advocating for the truth, whether or not it was palatable, fashionable or safe.

We began corresponding years before he came to South Africa. He was interested in the struggle for political liberation being waged in our country, and he sought my opinion as a leader of the struggle who had been mandated to undermine the system from within, when many of our activists were in exile or imprisoned.

When we first began corresponding, I was quite the flavour of the month both in South Africa and abroad. The South African Society of Journalists has named me “Newsmaker of the Year”. I was widely quoted, for I spoke out openly against the apartheid system and called for the release of Nelson Mandela, while remaining on South African soil. It was a dangerous position to take, and it attracted a good deal of attention.

When Oltmans first began corresponding with me, I was taken with his intellect and deep understanding of our situation. He had remarkable insight into history and contemporary world events,

1993 ■ and could place what he saw and heard in a broader context, weighing its significance, meaning and likely result.

I admired him for this. But my real admiration came when the tide of media affection turned and I suddenly became the *bête noire* of reporters. The watershed moment took place in October 1979, when I and my organisation, *Inkatha yeNkululeko yeSizwe*, travelled to London to meet with the ANC's leadership-in-exile.

Inkatha was little more than a front for the ANC, within South Africa, where the ANC was banned. But we began to find ideological differences with the ANC when it took the decision to abandon the principle of non-violence which had been laid at the foundation of the liberation struggle by my own uncle, Dr Pixley ka Isaka Seme, when he founded the ANC in 1912.

Inkatha could not support the use of violence as a political tool. Neither could we support the call for international sanctions and disinvestment from South Africa, for we sought to protect the economy we would all inherit once liberation was achieved.

Inkatha and the ANC met in London and discussed these differences for two and a half days, without finding agreement. We left with the commitment to continue talks. But immediately the ANC's leadership-in-exile issued a statement denying that the meeting had ever taken place, and shortly thereafter the sluice gates of propaganda were opened against me and *Inkatha*.

It was felt that I was failing to toe the line, and considering the massive support I had gained, there was a need to vilify me and destroy my influence. Decades later, in 2002, Nelson Mandela spoke candidly about their strategy in a recorded interview. He said, "We used every ammunition to destroy (Buthelezi), but we failed. And he is still there. He is a formidable survivor. We cannot ignore him."

The weapon of lies that was employed against me did tremendous damage. Rather than destroying support for my leadership, it pitted my supporters against supporters of the ANC. When the ANC began targeting *Inkatha* in their strategy of people's war, black-on-black violence erupted. It devastated our people.

I continued to call for peace, and no retaliation, even as our people were slaughtered. But the bloodshed and the accompanying pro-

paganda created an entrenched campaign of Buthelezi-bashing in the media. Many journalists were used to destroy me, both in South Africa and internationally. Bias against anything I said and did became standard for reporters.

There were very few who took the trouble to rise above the propaganda and search out the truth, daring to question the infallibility of the ANC which had been cast in the role of righteous liberator, making everyone else the evil antagonist. But Willem Oltmans was one of those few. Despite viewing our struggle from outside, he understood its internal dynamics better than most.

It would have been easy for him to say what everyone expected to hear. Instead, he told the truth. He wrote about me extensively, not only in public writings, but in his own archives. I felt it a pity that his personal writings were all in Dutch, for I longed to read more of his insightful views.

We corresponded regularly, and I always enjoyed reading his thoughts put to paper. It was evident that he had digested whatever I said, and was able to respond with an honest critique. He was one of those rare individuals who actually listen, not simply to respond, but to understand.

Not surprisingly, he became more than a correspondent. We became firm friends. I feel that his defining characteristic was loyalty. I experienced it as loyalty to me, but I know it was loyalty to the truth. It happened that this feature of his character benefitted me tremendously. For that, I shall always be grateful.

I am grateful too that we were able to experience the transition of South Africa from apartheid to democracy. It afforded us the chance to see many of our opinions vindicated and our predictions materialise. It was a pleasure to sit with my friend over several cups of tea and talk about all the ways we had been right all along!

When the Dutch Government pressurised South Africa to expel Oltmans from our country, I knew that he was suffering the fate of those who rattle cages. He had raised the hackles of the powers that be by reporting the explicit truth, when influential people preferred the truth to be hidden.

I stood on his side, testifying to his honesty, his objectivity, and his victimisation. I did what a friend would do and gave him my un-

1993 ■ stinting support. But I had no power to stop the battle he was facing. I could only stand for truth. He had done the same for me.

We parted with deep sadness, but our friendship continued through letters right up to his passing in 2004. We were back to that original way of conversing, with pen and paper. It was as though our conversation had never been interrupted.

Now that his memoirs are finally being published, I must express my gratitude to all those who have committed their time and attention to this massive project. Willem Oltmans was a prolific writer. But everything he wrote deserves to be read. There is something of value in every sentence.

I am honoured to have known this uniquely gifted man. May his life's work, and his integrity, continue to inspire young journalists, writers and visionaries.

PRINCE MANGOSUTHU BUTHELEZI MP
PRESIDENT OF THE INKATHA FREEDOM PARTY
FORMER MINISTER OF HOME AFFAIRS
TRADITIONAL PRIME MINISTER TO THE ZULU
MONARCH AND NATION

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA
22 MARCH 2019

1 juli 1993

Santo vertrok rond de middag met John Portier richting Heerlen. Gisterenavond maakte ik een visje klaar en we spraken intens over Bacharuddin Habibie. Later liepen we naar het gebied rond de Zeedijk waar we ons gesprek tot 02:00 uur voortzetten. Santo, mijn levende Oeroeg¹, is een unieke vriend. Mijn vader moet ook zulke contacten hebben gehad, maar die zijn allemaal verdwenen nadat hij trouwde.

Gisteren kreeg ik een bijzonder rare brief van een vriend van Henk Krol. Ik dacht een moment dat het een truc van de BVD was. Ik belde Hans van Velde bij *De Gay Krant*. Hij zei dat de man een idioot was. Ik besteed er verder geen aandacht aan.

Het is stil nu Santo er niet meer is. Ik heb hem uren over Sukarno verteld. Hij zou kijken hoe ik Habibie kan ontmoeten. De Amerikanen hebben 23 kruisraketten op – zeggen ze – de kantoren van de geheime dienst in Bagdad afgevuurd. Dit gebeurde als strafmaatregel voor het feit dat Irak een moordaanslag op president Bush zou hebben beraamd, tijdens diens recente bezoek aan Koeweit. Dat zegt Washington tenminste. De Amerikaanse president gebruikte artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties dat een unilaterale militaire actie toestaat uit „zelfverdediging”. Dus Washington en de geheime diensten verzinnen een Iraakse poging Bush om zeep te helpen, en met het internationale recht in de hand is het afvuren van kruisraketten op Bagdad weer gerechtvaardigd. Washington introduceert steeds meer Moeder-de-Gans-redeneringen in haar buitenlandse beleid, en aangezien de internationale gemeenschap er het zwijgen toe doet, neemt de Amerikaanse misdadigheid alleen maar toe.

The New York Times vroeg zich af: „Is part of the reason for striking Baghdad to discourage terrorist attacks on New York?”² De krant vervolgde: „Any time a chief executive who is in political difficulty at home undertakes a dramatic military

- 1 Redactie: Naar het personage Oeroeg uit de gelijknamige roman van Hella S. Haasse. De hoofdpersoon in het verhaal is de zoon van een administrateur van een theeplantage in Nederlands-Indië. Oeroeg is zijn allerbeste, inlandse vriend.
- 2 *The New York Times*, 29 juni 1993.

action, he or she must be prepared to face questions about whether that action is intended to divert public attention and bolster support for the president.” De volgende vraag is dus: welke bewijzen heeft Clinton voor de geplande moordanslag op George Bush? Madeleine Albright, gediplomeerde leugenaarster en ambassadrice bij de VN, zei dat het een „firm judgement” van de CIA was dat de inlichtingendienst van Saddam een autobom had klaargemaakt voor Bush. Clinton had dus „compelling evidence” ontvangen van de CIA. Daarom verwachtte Albright dat alle redelijke Amerikanen tot dezelfde conclusie zouden komen als de regering, namelijk dat de VS ter verdediging een bombardement op Bagdad heeft moeten uitvoeren. Wat *The New York Times* er gemakshalve niet bij-schreef, was te herinneren aan het feit dat de CIA de grootste criminele organisatie in de wereld is. Deze belangrijke Amerikaanse krant vraagt desondanks in de laatste zin om bewijzen. Een kind weet dat die er niet zijn, dat die ook nooit gegeven zullen worden, maar intussen zijn er wel 23 Tomahawk-raketten op burgers van Irak afgevuurd.

De volgende dag is *The New York Times* op dit hete hangijzer teruggekomen. Het blad vindt dat de VN hervormd moet worden. De werkelijkheid van de wereld in 1945 is niet langer de realiteit in 1993. Dat zeg ik al jaren. De secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali heeft de lidstaten gevraagd om ideeën die hervormingen mogelijk kunnen maken. Er wordt gesproken over het recht van veto voor Duitsland en Japan, de verliezers van 1945. Onzin. Een wereldparlement gebaseerd op politieke en economische macht? Of zouden India en Indonesië eerder recht hebben op een zetel in de Veiligheidsraad vanwege het democratische recht dat hun omvangrijke bevolking moet worden toegekend? *The New York Times* noemde Groot-Brittannië en Frankrijk eufemistisch „over-represented” en verwachtte dat Londen en Parijs zich zullen verzetten. Voor mij staat vast dat zolang de VN niet de werkelijkheid van de wereld weergeeft, en niet voortdurend wordt aangepast aan nieuwe realiteiten, de tent net zo goed gesloten kan worden. De Veiligheidsraad is immers bedoeld voor vredeshandhaving! Zolang een kleine minderheid als de VS, het VK en Frankrijk feitelijk de dienst blijft uitmaken, heeft de volkerenorganisatie in New York geen recht van bestaan.

Tweederde van alle Amerikanen blijkt Clinton heel erg flink te vinden dat hij het durfde om vanaf een veilige afstand raketten op Bagdad af te vuren. Wij hebben ook zo’n flinke mannetjesputter in het Catshuis. Lubbers heeft in Brussel forse politieke

moeilijkheden aangekondigd, als Nederland niet meer geld krijgt uit de diverse subsidiepotten van de EEG. Hij wil bijvoorbeeld 440 miljoen gulden subsidie voor Flevoland hebben.

Vermeer vatte de juridische mogelijkheden tegen Suriname en Zuid-Afrika samen. De Smit van Maaldrink en Buren heeft zich opnieuw misdragen tegenover mijn advocaat. Dat type denkt overal mee weg te komen onder dekking van de goede naam en faam van zijn notarissenkantoor, maar eigenlijk is het een ordinaire schooier.

Santo's aanwezigheid lijkt wel een droom, maar hij is echt geweest. Nu moet ik morgen verder met deel 23 van mijn *Memoires*. Kan ik dit jaar 1980 bereiken?

2 juli 1993

Den Haag

Ik ontmoette eerst Anne Knulst – de weduwe van generaal-majoor Cornelis Knulst – met wie ik poffertjes ging eten, en later Tom Struick van Bemmelen. Ik heb hem bijna drie uur gesproken. Mij bleek dat ik de zaak Klaas de Jonge nog niet voldoende doordacht heb. Tom wees mij op bepaalde aspecten die ik veronachtzaamd heb. Sommige punten die hij maakte waren nieuw voor mij, terwijl ik ze zelf had moeten kunnen bedenken.

Hij is ervan overtuigd dat ik intensief word afgeluisterd. Daar heeft hij geen twijfel over. Hij vroeg eens aan de militaire attaché van Israël in Den Haag, welke boodschap hij had mee te geven. „Never say anything of any importance over the phone,” was het advies aan het VVD-Kamerlid. Ik heb dit altijd juist wel gedaan, omdat ik het verdom met deze schofterij van Den Haag rekening te houden. De vijf jaar Gestapo tussen 1940-1945 heeft mij er voorgoed van genezen politiestaatmethoden in beschouwing te nemen. Tom denkt dat de hele Haagse bende wordt gecontroleerd. Precies als in Washington. Vrijwel iedereen is chantabel, als het nodig mocht zijn.

Een voor mij schokkende ontboezeming was dat hij ervan overtuigd is „dat Beatrix er niet tegenop kan. Misschien is zij wel chantabel. Weet jij veel.” Ik heb daar zelf ook wel eens over nagedacht, maar nu zei de baas van de VVD in Den Haag dit. Bernhard eveneens. Daarom blijft het boek van Ammerlaan geheim. Jammer genoeg aardt zijn oudste dochter naar haar vaartje.

Een andere schokkende opmerking van Tom was dat de affaire Klaas de Jonge wel eens verbonden zou kunnen zijn geweest met chantage van buitenlandse inlichtingendiensten, omdat zij

Lubbers of Van den Broek bij de ballen hadden. Als gewone aardse sterveling denk je niet aan dit soort mogelijkheden. It gives me the creeps.

Een volgende schok was Toms bijna argeloze vraag: „Willem, heb je je wel eens afgevraagd waarom Van den Broek, toen hij hoorde dat Zuid-Afrika een man met een kist dynamiet had opgepakt, niet meteen reageerde met: laat de hufter maar hangen, hij verdient niet beter?” Wanneer hij zo iets stelt, denk ik bij mezelf: waarom heb ik daar in godsnaam niet zelf aan gedacht? Tom is in het bezit van de verhoren van Klaas de Jonge door de Zuid-Afrikaanse politie, waarin hij ondermeer zijn vrouw, H el ene Passtoors vastkletste. „Die man was een ordinaire agent-provocateur, aldus Tom. „Hij keek niet voor niets zegevierend naar journalisten toen hij eenmaal veilig binnen de Nederlandse ambassade was. Hij wist maar al te goed dat hij door Den Haag beschermd zou worden. Zijn blik was triomfantelijk. Ik heb die dagen zelf een ontmoeting met Hans van den Broek in de apenrots (Buitenlandse Zaken) gehad. We werden eerst door zijn secretaris Jaap de Hoop Scheffer ontvangen. Ambassadeur Henry Wijnaendts was er ook bij. Hij was de man, die in Gen ve de gesprekken met Zuid-Afrikaanse advocaten voerde om een vrijgeleide voor Klaas de Jonge te bewerkstelligen. Frans Weisglas, toen nog ambtenaar op Buitenlandse Zaken, was met Wijnaendts mee. Die noemde het tegenover mij ook ‘een moeilijke zaak’. Ik stelde over de affaire Klaas de Jonge viermaal vragen in het parlement, dus probeerde men mij ook op een zijspoor te krijgen. Willem, ik verzeker je dat wat de heer Bentinck en Hans van den Broek deden dat doe je niet met een gewone idioot die wapens smokkelt. Ze wisten exact waar De Jonge mee bezig was. Stel je even voor dat de man die een RaRa-bom op het ministerie van Sociale Zaken liet ontploffen, plotseling in Cuba opduikt? Dan zeggen ze hier toch ook, gelukkig, die idioot zijn we kwijt? Maar terreur tegen Zuid-Afrika mocht wel van Den Haag.” Dan had de Koninklijke Marechaussee dus volkomen gelijk dat men het ernstig oneens was met de benoeming van Bentinck tot priv secretaris van Beatrix. De majesteit is dus echt volledig ingekapseld. Ik heb het meer dan eens gezegd en geschreven: Beatrix is de gevangene van idioten. Het is een beklemmende gedachte dat de door het volk zo aanbeden dame in haar witte paleis, haar handtekening zette om deze ordinaire schurk uit handen van Pretoria te houden. Beatrix is niet op haar achterhoofd gevallen. Zij moet van de achtergronden van het feit dat het ministerie van Buitenlandse Zaken in de terreur-*business*

was gegaan, op de hoogte zijn geweest. Met andere woorden: de koningin heeft met de onoorbare praktijken van Buitenlandse Zaken meegedaan. Zij moet dit met Lubbers hebben besproken. Wonderlijk, dat deze onvergeeflijke *shit* niet uit kan komen bij de huidige verhoudingen tussen overheid en media. Ik troost me er ondanks mijn zwakke positie een poging toe te hebben gedaan.

„Er is in de zaak Klaas de Jonge een lek geweest,” meende Tom, „en Hans van den Broek was er het slachtoffer van.” Ik dacht: dat klopt. De Koninklijke Marechaussee gaf me voldoende informatie, om op 15 december 1992 een verhaal samen te stellen voor *De Mediakrant*. Dezelfde dag trad Van den Broek af en werd naar Brussel weggepromoveerd. „Het publiek kijkt alleen maar naar de buitenkant van het Haagse gebeuren,” zei Tom. „In de ogen van de mensen in dit land bestaat het Huis van Oranje en het ministerie van Buitenlandse Zaken uit keurige mensen. Er wordt onkreukbaarheid geprojecteerd. De Koninklijke Marechaussee denkt, zoals ze jou informeerden, dat Buitenlandse Zaken en Bentinck schuldig zijn. Ik denk dat het verder gaat. Buitenlandse Zaken zet niet alles op alles om Klaas de Jonge te redden, laat staan om aardig of fatsoenlijk te lijken. Buitenlandse Zaken en Van den Broek werden zelf gemanipuleerd, en misschien wel door inlichtingendiensten in Moskou of Warschau, als leveranciers van de explosieven die De Jonge Zuid-Afrika binnenbracht onder dekking van verschillende diplomatieke paspoorten. Het is te hopen dat de stukken over deze zaak nog eens vrijkomen. Buitenlandse Zaken reageert van nature toch niet als een pater of het Leger des Heils? En zeker niet als een rabbijn, want die zou spreken over de lessen der wijsheid.”

„Natuurlijk is Van den Broek razend,” vervolgde Struick van Bemmelen, „want hij is door zijn partner Lubbers opgeofferd. Politiek komt nu eenmaal neer op het maken van *deals*. Politiek is een handeltje. Moet je maar eens bedenken wat zich rond overheidssubsidies afspeelt. Een kat in nood maakte rare sprongen. Er zijn op alle niveaus mensen bij betrokken die een goede beurt en promotie willen maken. Dat is ook het probleem bij Buitenlandse Zaken. Alles komt vroeg of laat aan het rollen. Iedereen weet teveel. Iemand heeft mij eens geadviseerd: ‘Als je ooit een dubieuze zet wilt doen, doe het dan in godsnaam alléén’.”

Tom vertelde dat in het parlement Frans Weisglas en Buitenlandse Zaken er elkaar in stand houden. In de politiek komt het erop neer dat men erin slaagt zijn positie te verbeteren. Weis-

glas was ambtenaar en slaagde erin Kamerlid te worden. Een schitterende promotie. In de VVD kan ieder lid zich opgeven. De naam komt dan op zogenaamde groslijsten samen met een CV en bijzondere kwalificaties. Tachtig procent van onze politici komt uit de overheid en semi-overheid. Kijk maar naar wie er in de Kamer zitten. Je vindt er geen middenstanders. Dat is het zwakke punt van de Nederlandse politiek. Onze parlementaire democratie steunt op één basisprincipe: konkelen. Af en toe zit er een onafhankelijke man tussen, waar je normaal mee kunt praten. Nederlandse politici zijn 24 uur per dag bezig met werken aan hun eigen rangverhoging. Het parlement is een hobbyclub. Je loopt in de pas om wat te kunnen bereiken. Erica Terpstra bedankte je voor het toezenden van *Vogelvrij*. Dan wordt meteen tegen haar gezegd: 'Brand je niet aan die lastige Oltmans. Die man is het niet waard.' Zeg me Willem, waar vind je in het parlement iemand die bereid is om te zeggen: wat er met Oltmans is gebeurd, kan niet. We moeten er wat aan doen. De gemakkelijkste weg in Den Haag is: wat heb ik eraan me met Oltmans te bemoeien. Die man geeft altijd problemen."

Ik antwoordde dat ik alle Kamerleden het boek *Vogelvrij* had toegezonden, waar dus een brief aan alle Kamerleden instond. Dat niemand heeft geantwoord, ook Erica Terpstra niet. „Willem, je hebt dus voor niets je pistool getrokken,” aldus Tom. „Dan is ons parlement toch gewoon een farce,” zei ik.

„Ik ben bang van wel.” Hij vertelde dat hij zelf werd gezien als een lastige, rechtse bal met zijn Kamervragen over Klaas de Jonge. „Ik wilde gewoon weten hoe het zat. Waarom had die man vier paspoorten? Guus Zoutendijk (VVD) deelde mijn mening. We zaten toen in de regering. Dit leverde extra problemen op. Ons werden dus signalen afgegeven dat minister Van den Broek liever geen ruchtbaarheid wenste toen we daar dus als VVD-afvaardiging bij Van den Broek over de kwestie op bezoek gingen. Weisglas voegde zich bij ons. Frans was dus op bezoek bij zijn eigenlijke baas. Daarom zat hij tijdens het gesprek regelrecht Buitenlandse Zaken te verdedigen. Iedereen die het spel niet meespeelde, werd als lastig beschouwd.”

„Ze willen dus RaRa ook niet vinden,” zei ik.

„Dat denk ik ook,” aldus Tom. Wat hem ook was opgevallen, was dat Dijkstal had gezegd dat de politie – en niet de BVD – de RaRa-jongens moest gaan zoeken.

3 juli 1993

Amsterdam

Een Delfts blauw bord uit De Horst is aan gruzelementen gevallen. Dat brengt geluk zegt men dan.

Namens Bernhard kreeg ik een briefje wat de ontvangst van *Notities uit Apartheidsland* bevestigde.

Op Nederland 1 komt een televisieportret over de „onvermoeibare strijder voor mensenrechten” Max van der Stoel. De stakkers smeren de man bij het publiek aan als „het toonbeeld van de traditionele sociaal-democratie.” Hoe krijgen ze de onzin door de keel? Max is een schuinsmarcheerder eerste klas en niet alleen omdat hij zich bezighield met leiding geven aan Gladio.

Er komt een eerste hoorzitting in mijn proces tegen de staat.³ Ik voel me eigenlijk volmaakt *senang* in deze studio aan de Westerkade. Ik werk aan mijn *Memoires* en luister naar Mahler. Ik weet niet meer of ik noteerde dat Schipper (op het kantoor van de Nationale Ombudsman) vroeg of ik Docters van Leeuwen wel eens had ontmoet. Hij zou een aardige man zijn en heel anders dan vorige BVD-bazen. Dat mag zo zijn, maar de portretten die geheime diensten leiden, zijn afgestudeerde bedriegers.

Jan Foudraine zond een opname van een gesprek van zijn vriend Alexander Smit met de TROS. Ik probeerde ernaar te luisteren, maar na de zin dat zijn hart in Poona „zacht” was gemaakt, heb ik hem de nek omgedraaid.

Peter ter Horst schreef weer over Zuid-Afrika, dat op weg zou zijn naar een blanke guerrillaoorlog. Generaal Viljoen, die hij volkomen onterecht omschrijft als „de nieuwe blanke messias,” zou al van zijn sokkel zijn gevallen. Allemaal onzin dus. Maar brave Petertje schrijft al jaren apekool voor onze zogenaamd belangrijkste krant.

Hoewel de wereld denkt dat Rusland een puinhoop is, schrijft *The Economist* dat „Russia is stumbling towards stability.”⁴ Als dat toch eens waar was. Het zou niet eerste keer zijn dat men het in het Westen ten aanzien van Moskou bij het verkeerde eind had, menen de redacteurs. Zeg dat wel. Het Britse blad waarschuwt eveneens voor het gevaar van een toenemende confrontatie tussen de vs en de islam na het misdadige afvuren van kruisraketten op Bagdad door Clinton. „The raid was felt to be a cynical affair that did Saddam Hussein no damage, yet undermined America’s friends.” Het is weer zo’n klassieke

3 Zie bijlage 1.

4 *The Economist*, 3 juli 1993.

stomme en misdadige streek, waar alleen Washington toe in staat is tegenwoordig.

Marcel Haenen en Sjoerd de Jong beweren in *NRC Handelsblad* dat Willem Alexander geen rouwdouwer zou zijn. Ze spraken onder meer met de rector van het Christelijk Lyceum in Den Haag, P. Gerretsen. Ik vraag me dit af. De tekenen zijn dat deze jongeman eerder een nieuwe Bernhard dan een Claus zal worden. De toekomst zal het leren. Hij schijnt ook bij dr. P.H. Kooijmans voor koning te studeren. Dat is dus een „uitstekend” adres.

Vandaag raakte ik even van slag toen ik de passage schreef dat ik Casper van den Wall Bake vanuit New York opzocht in Willemstad.⁵ Hij bleek daar ook met een vriend van hem, Hein, te hebben afgesproken met wie hij op pad zou gaan. Hij had daar niets van gezegd en toen ik met hen mee wilde gaan, gaf Hein te kennen dat hij niet op mij gerekend had. Ik was toen woedend en was nu eigenlijk weer boos. Prompt belde Casper. Ik herinnerde hem aan het voorval in Willemstad. „Dan was je straal zo sterk,” zei hij, „dat ik aan je moest denken.” Ik vertelde hem het laatste nieuws over de getuigenverhoren, wat hij zeer positief vond. „*The walls of the establishment are cracking*, maar dat kan jij alleen.”

4 juli 1993

Eerst anderhalf uur monotoon, saai geklets van Hans Lonis, maar hij nam prachtige foto's.

Netty Feldhaus van Ham belde of ik vier dagen in Middelbeers op de boerderij en de hond wilde komen passen. Enerzijds is dit een aantrekkelijke invitatie, maar ik wil aan de bewerking van mijn dagboeken werken, ook al trekt spelen op Netty's vleugel me bijzonder aan, want ik zit al lange tijd zonder piano.

Nelson Mandela en De Klerk ontvingen in Philadelphia de Amerikaanse Freedom Medal. De Klerk trok een gezicht als een oorworm. Trouwens, Bill Clinton wordt me steeds onsympathieker.

Pete Sampras en Jim Courier staan in de finale van Wimbledon. Er wordt weinig getennist. Vooral kogelsnelle services en weinig lange rally's. Wat me opvalt, is dat bij tenniswedstrijden geen ijzeren dranghekken nodig zijn. Wat zou de sociobiologie daarover te zeggen hebben?

Florrie Rost van Tonningen belde. Van Mierlo had in *Brand-*

5 Zie ook *Memoires 1977-1978*, pagina 42.

punt gezegd dat dinsdag het kabinet valt over de WAO. Als dat eens waar was!

5 juli 1993

Als ik nu maar niet ziek wordt. Eerst mijn dagboeken bewerken. Ik heb weer tijd verloren door een memo van drie pagina's aan de Ombudsman over Verrips, Keijer en Cranendonk. Clinton was overtuigd van de schuld van Saddam bij de verijdelde moordaanslag op Bush in Koeweit.⁶ Er waren veertien arrestaties verricht. Twee verdachten, een verpleger Wali al-Ghazali en de eigenaar van een *coffeeshop*, Raad al-Assad zouden hebben bekend dat hun doel George Bush was geweest. Zij vertelden FBI-agenten tot in de kleinste details hetzelfde verhaal. Aan de hand van die nonsens liet de president van Amerika 23 kruisraketten op de hoofdstad van Irak afvuren. Het is een ordinaire oorlogsmisdaad geweest. Zijn minister van Justitie, Janet Reno en de directeur van de CIA James Woolsey, hadden hem het verhaal op de mouw gespeld tijdens wat werd omschreven als „an exhaustive and exhausting session.” Haal je de duvel. Het ging om het vermoorden van god mag weten hoeveel onschuldige Iraakse burgers. *Time* noemde de toespraak van Clinton over deze misdaad „one of his finest moments.” Waarom? „He struck the right tone, reasoned but forceful.” Moet je nagaan. De hele affaire van de aanslag op Bush was een opgeklopte CIA-zaak. Daar kan je donder op zeggen.

Heb eindelijk van Alexander Oltmans' tekening uit 1835 kopieën laten maken om het origineel te sparen. Het was wel duur, 68 gulden voor een grote kopie en een aantal briefkaartformaten. Vreemd dat ik misschien genen van hem heb.

Tony d'Almeida stuurde me zijn promotiemateriaal. De foto erbij is ergens dezelfde Tony als die in 1948 op Yale mijn vriend werd.

De NCRV laat beelden zien van de waanzin in Joegoslavië. De mensen vragen: „Waarom komen jullie onze misère filmen?” Het is zo waar.

Nieuwe Revu bracht een artikeltje van Peter Contant.

6 *Time*, 5 juli 1993.